

panu «níspero» (Rato), *carápanu* id. (Vigón).⁸

¹ Veg. la meua nota en *El que s'ha de saber* ---; p. 72 de l'ed. de 1976. Pel que fa al *Montcada* de l'Horta valenciana és conegut que va pendre el nom de la noble família, a la qual l'avia donat des d'abans de la Conquesta Jaume I; si bé ens consta, per un doc. posterior, que els Montcades el tornaren a cedir al rei pocs anys després; d'ací que arrelés allí en la forma *-cada* amb *-a*, corresponent a la pronúncia del dialecte oriental i barcelonès. — ² Schutz, publicador d'aquest roman dels *Auzels Cassadors*, creu que aquesta «nostra parladura» seria el roergat de Rodés, d'on creu originari Daudè, car de fet Pradas no n'és lluny. — ³ En els parlars fronterers del francoprovençal la *-ð* entre vocals, abans de desaparèixer del tot, pogué canviar-se en *-v*: en el parlar de Lallé (Champsaur) *chàvi* 'genièvre', *chaviach* 'gros genièvre', *chaviou*; *chaveli* 'hérissé comme un genièvre', si bé també hi ha una forma importada del provençal estricta (com a producte elaborat) *càde* «huile de graines de [ç] romarin» (DMartin, *BullSoHistScLitt. H-Alpes*, 1907, 250); Ronjat, *GrIstProv.* (II, 156), n'assenyala d'altres encara. — ⁴ Idea no rebutjada netament per Walde-H., Ernout-M. ni Pok. (*IEW*, 542) pel que fa a l'atribució a l'arrel indoeuropea *κε/κο* 'afilar, esmolar'; però ells ho donen més aviat, com a cosa galla o cèltica. Tanmateix és veritat que el sentit de 'tallant' o afilat, en aquesta arrel (scr. *çitáb*) es troba en itàlic i índic, mentre que l'irl. ant. *catb* només és «sage, habile». Així com així tampoc és prou segur que la idea de 'punxent, tallant' sigui prou característica del càdec per servir de base semàntica del nom: el *juniperus communis* és també punxent, i Fabra, que dóna detalls botànics sobre l'*oxycedrus*, no parla d'aquest; pot ser si fa no fa tan punxent com el ginebre, puix que a aquell es dóna el nom de *oxy*-, sense ser-ho més que l'altra espècie. ⁵ La suggestió que es tracti d'un mot relacionat amb el mediterrani *CALA* 'entrada de mar' la concreta a base d'això Wartburg en la idea que *CALOCATANUS* significués ginebre dels paratges protegits o abrigats ('soleis?', «der geschützten Stellen»). Cosa que depèn de la interpretació corresponent del tipus *CALA*, ben insegura. És veritat que això no fóra desfavorable al caràcter lligur de *CATANUS*, puix aquest compartiment ètnic és, no pas segur, però ben cert no inversemblant com a provinença de *CALA*. — ⁶ Recordem que en el Tarn *cade* esdevé «ajonc épineux» que és el sentit de «àrgoma». — ⁷ Plantes força diferents ben cert, però no oblidem que entre l'it. *pruno* 'argelaga', i l'arbre designat pel nom de la prunera en la resta del romànic, no deixa d'haver-hi una diferència comparable. — ⁸ Es repeteix pertot que *Cadaqués* ve de *Cap de Quers* 'cap de roques', etimologia especiosa, que no puc rebutjar del tot, però que després de 50 anys de pensar-hi no m'ha convençut mai; ja el 1932 estiguérem d'acord amb Fabra i Casacuberta a rebutjar, per aquestes raons, el canvi ortogràfic en *Cadaquers*,

que hom ens suggeria de proposar, en la Ponència d'ortografia toponímica de l'IEC i de la Generalitat. Si aquesta fos l'etimologia, fóra incompreensible la unanimitat amb què el nom apareix en la documentació medieval escrit *Cad-* i mai *Capd-* o *Caput de-*, i també la grafia ja antiga amb *-daq-* i no *-deg-*; sense comptar que Cadaqués és una vila, no pas un cap, i que es troba en una badia, no pas en una punta de la terra: si es vol, en una península on hi ha el Cap de Creus, però encara ben lluny d'aquest cap. Ara bé que les muntanyes de la península, despullades de bosc i arbreda, però atapeïdes de matissar, són plenes de ginebres, és un fet innegable (que tinc molt observat recurrent-les) i realment característic. ¿No seria *Cadaquers* uns 'ginebrars' derivat de *càdec*? No nego que la idea fóra de mal demostrar, i em guardaré certament de donar-la com a gens segura, per molt que tinguem en compte que el càdec ha donat noms de poblacions tan conegudes i importants com *Cadanet* i *Montcada*. Generalment es creu que *càdec* és una variació fonètica secundària de *cade*, tal com *tàvec* de *tave* *TABANUS*, *ràfec* < *rafe* o el dialectal *ràvec* (*BDC* v, 25; XIX, 197) per *rave*, i no és gaire convincent creure que es pogués partir d'una variant així secundària per formar el nom ja medieval d'un poble sempre gran. Però no pas absurd. I ni absurd ni forçat fóra cercar una relació directa entre la *-c-* de *Cadaqués* i la velar del tipus balto-eslau *kadakas-kadagys-kadik*. És clar que és una idea audaç, però es podria suggerir que, contra les aparències, *càdec* amb *c* no fos tan secundari com creïem, i coexistís amb *cadan-* dels orígens de la llengua. És clar que de tota manera això resta incert, i que és aventurat, sense altra base que aquesta hipòtesi i aquesta etimologia toponímica, suposar que l'indoeuropeu superposat al lligur transmetés junt amb la formació *CATAN-* una forma concurrent *KATA(K)K* més pròxima a les formes del bàltic. Però tenim dret a llançar la idea quan, al cap de tants anys de pensar-hi, l'origen del nom *Cadaqués* ha restat un enigma, sense cap etimologia raonable; i amb una estructura tan llarga i massissa, una explicació o altra se li hauria de veure.

CADELL, del ll. *CATĒLLUS* id., format en llatí arcaic com a diminutiu sobre l'antic tema *CATĒLO-* que després esdevingué *CATŪLUS*, de primer amb el sentit de 'cria de qualsevol quadrúpede', després (per influència del nom del gos) percebut pels romans com un derivat de *CANIS* 'ca', i especialitzat en el sentit de 'cadell'. □ 1.ª doc.: S. XIII.

Ja apareix en Llull i en les *VidesR*: «Vesé en somnis que ela portava un *cadell* en lo ventre, qui portava una fa<1>la cremant en la boca» ens conten de la mare prenys de Sant Domingo (159v1) traduïnt «se catulum gestantem in utero» (p. 466). Tant allí com en Llull es tracta doncs de la cria del gos, cosa que ha estat sempre la més típica; tanmateix en català va persistir la possibilitat llatina d'aplicar-lo a d'altres